

Методика виконання творчого проекту «Українська народна писанка» учнями гімназії

Анотація. У статті йдеться про проектну діяльність учнів під час трудового навчання учнів у школі та художньо-творчої діяльності у позашкільній освіті. Встановлено, що обґрунтована й спланована творча навчально-технологічна діяльність, котра передбачає обґрунтування, планування, розроблення конструкції, технологію виготовлення та реалізацію об'єктів проектування, сприяє становленню особистості учня школи. Особливим аспектом такої діяльності є художня складова з елементами народних традицій, зокрема ми передбачаємо таке проектування з українського писанкарства.

Ключові слова: проектна технологія, трудове навчання, писанкарство, розвиток особистості, алгоритм.

Abstract. The article deals with the project activity of students during the work training of students in school and artistic and creative activities in extracurricular education. It has been established that creative and educational creative and technological activity, which provides substantiation, planning, design development, manufacturing technology and realization of design objects, contributes to the formation of personality of the student of the school. A particular aspect of such activity is the artistic component with elements of folk traditions, in particular, we envisage such design in Ukrainian pysanky.

Keywords: project technology, labor training, Easter eggs, personality development, algorithm.

Постановка наукової проблеми. Проектна діяльність під час трудового навчання учнів у школі – це обґрунтована й спланована творча навчально-технологічна діяльність, котра передбачає обґрунтування, планування, розроблення конструкції, технологію виготовлення та реалізацію об'єктів проектування. Особливим аспектом такої діяльності є художня складова з елементами народних традицій, зокрема ми передбачаємо таке проектування з українського писанкарства. Нині необхідно сприяти більш широкому й інтенсивному використанню технології проектної діяльності в практиці сучасної школи через розкриття науково-теоретичних основ технології проектної діяльності, які необхідно враховувати вчителям, керівникам навчальних закладів. Підвищення рівня наукових знань про сутність, головні умови, вимоги, етапи впровадження технології проектної діяльності, критерії оцінювання сприятимуть формуванню морально-психологічної готовності вчителів до більш широкого використання означеної технології в практиці сучасної школи.

Короткий аналіз досліджень проблеми. Науковці-педагоги К. Бабій, А. Бахтарова, І. Литвиненко використовують проектну технологію навчання під час нетрадиційного уроку в школі; І. Базарницька, Н. Коваль, С. Іванісова, Н. Котелянець, Н. Пархоменко, Л. Сиротюк, Г. Хабазня описують особливості реалізації технологій проектної діяльності в початковій школі; Т. Белявцева та П. Лернер застосовують метод проектів при формуванні пізнавальної активності учнів; В. Вербицький обґрунтовує проектну форму навчання й виховання в закладах загальної середньої освіти та позашкільних освітніх установах; В. Ворона, Л. Семешко, С. Стах розглядають метод проектів у позакласній роботі; Л. Іванова, У. Литвинова, Н. Савенко, Г. Ковганич, О. Тимошенко визначають основи проектування у виховному процесі; Є. Ксьондзік, Н. Христюк – проектні технології в роботі з обдарованими дітьми; С. Мартиновець – метод проектів як організаційну форму роботи; Т. Матвійчик – проблему успіху в проектній діяльності; М. Заліщук – використання методу проектів у закладах нового типу. Дослідженням особливостей використання проектної технології в освітньому процесі сучасної школи займалися такі вчені: Є. Єжак, І. Журавська, І. Зайцева, І. Зозюк, І. Кохан, Л. Порожня. Проектна діяльність у процесі вивчення навчальних дисциплін розглядається в працях багатьох учених, зокрема: О. Коберник (трудове навчання), О. Комдюк, О. Топузов, І. Чорноморець, Д. Яценко, Г. Леонтьєва (географія), Т. Медведєва, В. Півтора, Н. Подранецька, О. Садовнікова, В. Шуляр (українська мова та література), І. Петровська (зарубіжна література), Г. Підтиченко, Б. Ходос (іноземні мови), В. Сердюченко (фізика й астрономія), Л. Хуртенко (хімія). Аналіз спеціальної літератури й досвіду діяльності шкіл свідчить про недостатню інтенсивність застосування технології проектної діяльності в практиці роботи. Це пояснюється тим, що впровадження проектної технології слабо підготовлене як організаційно, методично, технологічно, так і психологічно й особистісно. Саме тому визначення змісту, критеріїв ефективності проектної технології, напрацювання методики проектної

діяльності учнів сприяє становленню системи проектного навчання й прогнозування її дієвості. Проектна технологія має чітко виражені риси алгоритмічної діяльності, що забезпечується комплексом заходів організаційного, методичного, психологічного характеру.

Мета й завдання статті. Визначити особливості ефективного проектування традицій народного писанкарства як варіативного модулю трудового навчання для учнів закладів загальної середньої освіти, в гуртковій та позакласній роботі та запропонувати проект з української народної писанки.

Виклад основного матеріалу. Нині перед методикою трудового навчання постають такі завдання: 1) визначити цілі й завдання проектної технології в сучасній освіті; 2) вивчити й обґрунтувати сутність проектної технології; 3) схарактеризувати типи навчальних проектів, які можуть використовуватися в закладах загальної середньої освіти; 4) напрацювати вимоги до запровадження методу проектів; 5) сформулювати головні організаційно-педагогічні умови проектної діяльності учнів; 6) запропонувати етапи проектної діяльності учнів; 7) з'ясувати оптимальні критерії оцінювання результатів проектної діяльності учнів закладів загальної середньої освіти.

На сучасному етапі розвитку освіти, коли в українській школі виникла необхідність у якісно нових характеристиках освітніх систем (поліфункціональність, цінніснодоцільність, варіативність тощо), метод проектів має велику педагогічну цінність. В основі методу проектів лежать: розвиток пізнавальних здібностей учнів; формування низки ключових та предметних компетентностей учнів та їхніх умінь орієнтуватися в інформаційному просторі, самостійно конструювати свої знання, інтегрувати знання з різних галузей науки, критично мислити. Мета проектного навчання, підкреслюють Т. Шамова та Т. Давиденко, полягає в тому, щоб створити умови, завдяки яким учні: 1) самостійно й охоче набувають необхідних знань із різних джерел; 2) навчаються використовувати отримані знання для вирішення пізнавальних і практичних завдань; 3) набувають комунікативних умінь, працюючи в різних групах; 4) розвивають дослідницькі вміння (уміння визначати проблеми, збирати інформацію, спостерігати, проводити експеримент, аналізувати, формулювати гіпотези, узагальнювати); 5) розвивають системне мислення.

Метод проектів дає змогу активно розвивати в учнів основні види мислення, творчі здібності, прагнення творити й підкорювати «неслухняні інструменти», «розумні конструкції», «технологічні системи», «художні вироби» тощо. Під час проектної діяльності в учнів виробляються здатності до аналізу споживчих, економічних і технологічних ситуацій, оцінювання ідей з раціональним урахуванням реальних потреб, матеріальних можливостей і сформованих власних проектних компетентностей. Учень проектує й обирає технологічний, економічний спосіб виготовлення певного об'єкту, котрий має відповідати вимогам дизайну.

Виходячи з цих положень, нами розроблено зразок творчого проекту щодо виготовлення української народної писанки. Він може бути основою для використання вчителями трудового навчання та технологій у своїй роботі та під час складання проектів з учнями як в навчальній, так і в позанавчальній діяльності.

Творчий проект «Українська народна писанка»

І. Організаційно-підготовчий етап

1.1. Визначення теми та об'єкта проектування. Традиція писати писанки сягає своїм корінням в сиву давнину, коли людина була невіддільна від природи. Щоб вижити серед могутніх стихій, потрібно було мати серце, чисте, як гірські води, а руку міцну, як гілля дуба, а ще знати дивовижну мову Всесвіту. Зображуючи символи, неначе літери чарівної мови, на стінах печер, посуді й одязі, люди зверталися до сонця, вітру, води, землі. З часом ті послання почали писати на пташиному яйці. Мабуть тому, що прадавніх людей вражала поява з неживого предмета нового життя. Не знаючи астрономії, наші предки перетворили кругле яйце в маленьку модель Землі і Всесвіту – модель з вогняною кулею всередині.

Задовго до християнства чисте гладко фарбоване або оздоблене візерунками яйце набуло символічного релігійно-обрядового значення. У багатьох народів збереглися перекази, в яких яйце є джерелом життя, світла й тепла, навіть зародком усього Всесвіту. Існують легенди, котрі пояснюють побутування писанок під час Великодніх свят, пов'язують виникнення традицій писанкарства з євангельськими подіями (страстями Христа).

Наші прашури мудро поєднали Християнство, як ідею спасіння душі від мороку, з найсвітлішими образами минулого. Так виникла писанка – символ нового життя, воскресіння Бога, відродження природи.

1.2. Постановка мети й завдання проекту: узагальнити знання учнів про писанки як твори декоративно-вжиткового мистецтва; розширити й поглибити знання учнів про народну символіку,

історію писанкарства; навчити учнів застосувати одержані знання та навички писанкарства у виготовленні великодніх яєць; формувати навички учнів розписування писанки; розвивати навички учнів декоративної роботи й вираження ставлення через оздоблення предмета (поверхні яйця); розвивати в учнів відчуття композиції у визначеній формі (форми яйця), колірною рішенням образу; розвивати учнівську творчість, сприяти розвиткові уяви і фантазії, мови і мислення, інтересу до вивчення предмету; виховувати в учнів повагу до традицій і звичаїв народу; формувати в учнів зацікавленість та повагу до історичного минулого людства, його легенд і вірувань; прищеплювати в учнів любов до народного мистецтва (писанкарства); виховувати в учнів естетичний та художній смак.

Вимоги до проекту: конструктивні: відповідність, функціональність, практичність; технологічні: відповідність виконання технології; естетичні: оригінальність, кольорове рішення; економічні: доступність за ціною матеріалів; ергономічні: зручність, надійність в експлуатації, практичність; екологічні: виготовлення з екологічно чистих матеріалів, що не шкодять навколишньому середовищу; навчальні: вивчення літератури про писанку.

Очікувані результати: 1) Виготовлення писанок; 2) Оформлення проекту; 3) Підготовка презентації проекту.

1.3. Історична довідка. З давніх часів в Україні писанки були в особливій пошані, їх із задоволенням малювали дорослі й діти. Візерунки на писанках розвиваються впродовж століть, бо це не лише прикраса, а своєрідне письмо, естетичний код, розгадати який ми, зможемо за допомогою даного уроку.

У сиву давнину людина жила в тісному взаємозв'язку з довколишнім світом, наповненим дивами. Перебуваючи в гармонії з природою, людина фантазувала й сприймала предмети й явища, оживляла їх у своїй уяві, віруючи, що всі вони сповнені таємничої, могутньої сили й існують за власними законами. Живими ставали Земля, Вода, Вогонь, Сонце. Зорі тощо.

Не все в цьому світі було зрозуміле для людини. Дощ, буря, посуха, блискавка, зима, весна літо, осінь... Вони звідкілясь з'являлися, добре чи погано впливали на людське життя. Намагаючись знайти спільну мову з навколишнім світом, людина взялась малювати знаки-символи, започаткувавши власний художній реєстр дивосил природи. Такі малюнки-символи ми бачимо на писанках, килимах, гончарних виробах, ювелірних прикрасах, вишивках та інших витворах народно-прикладного мистецтва.

Візерунки на писанках можуть бути розфарбовані різними кольорами, але кожен колір має своє значення: червоний – втілення вічної енергії, радості, життя; жовтий символізує небесні світила – місяць та зорі, а також є символом урожаю та добробуту; зелений – символ воскресіння природи; блакитний – небеса та вода; коричневий – втілення землі і щедрого врожаю; чорний колір є поєднанням усіх кольорів, і тому його вважають символом землі, плодючості. Чорний колір, як і червоний, пов'язаний з потойбічним світом (рис. 1).

*Ой писали писанку, писанку – колісанку.
Різними розводами – символи знаходили.
Ой писали писанку, мов мережу,
вишивку до богів розмову сьйну кольорову.
Писанки з мережками стали обережками,
в них чаклунь записана зло вбиває списами...*

Віра Ворскло

Рис. 1

1.4. Дослідження й аналіз проблеми. З давніх давен писанка була символом весняного сонця – джерела світла, тепла і життя. Писанки із сонячною (солярною) символікою поширені на території всієї України. Сонце, зображене у вигляді кола, восьмикутної зірки (іноді із закрученими кінчиками), називають «сонечком», «павучками». До давніх зображень сонця належать «сварог», «триріг», «трикварт», «круторога». Ці символи зображають сонце як небесний вогонь, що справіку оспівувався та возвеличувався людьми (рис. 2).

Рис. 2

Аналіз виробів-аналогів та пошук варіантів їх удосконалення.

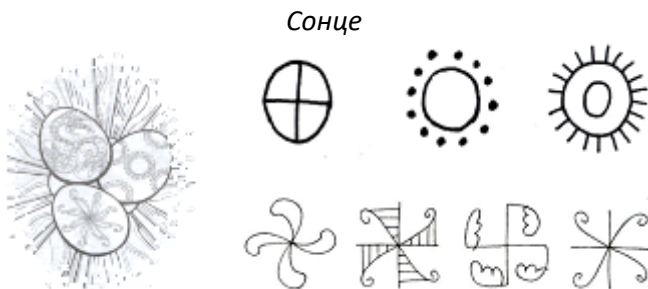
1. Великодня писанка. Писанка – своєрідний символ народного живопису (рис. 3).

Рис. 3

2. Значення символів на писанках. Щоб висловити вічне, наші предки створили символи. Розглянемо найголовніші з них.

Сонце (рис. 4). Писанка, оздоблена сонячними знаками, мала чудодійну силу. Вона могла чарувати і благодіяти сонце охороняти власників від хвороб, нещастя й лихого ока. Життя давніх людей було дуже складним. Важко було пережити холодну зиму, дочекатись нового врожаю. Прихід довгожданої весни сприймався як народження нового сонця, визволення небесного світила від сил темряви. Тому із символом сонця пов'язано все найкраще, що є в людському житті. Серед язичницьких богів Дажбог – сонячний бог – був одним із головних. У християнстві сонце також стало символом Бога, оскільки Бог – це світло.

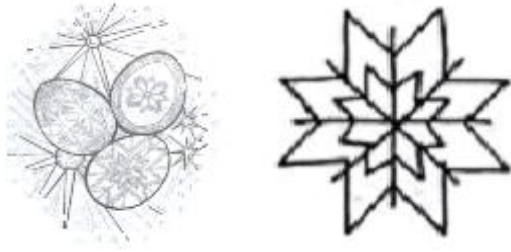
*Сонечко-Свароже, наш Небесний Боже,
Розпогодь нам небо, щоб було пригоже.
Нас бери за руки та й веди на луки,
Гратися з тобою в гуки-перегуки.*

Михайло Каменюк

Рис. 4

Зорі (рис. 5). Писанки із зображенням зірки мають назву: «рожа», «ружа». Залежно від місця, де вони намальовані, їх можуть називати ще й «рожа бокова», «рожа сторцова» (рис. 5). А залежно від кількості промінчиків зорі – «рожа повна», «шолудива рожа». Зорі є символами небесних світил – Сонця, Місяця, які відіграють надзвичайно важливу роль у житті людини як джерела світла й тепла. Основна суть Великодніх свят у давні часи – прославляння відродження сонця після зимової «смерті».

Зорі (ружа, рожа, розета, зірка)

*Зірочки, як діточки,
Сонце – їхня мати.
Пустунів не прикладеш
До світанку спати.
Пересмішники малі –
Мові їхній вчуся –
Щось гукають до Землі,
Доки спить матуся.*

Михайло Каменюк

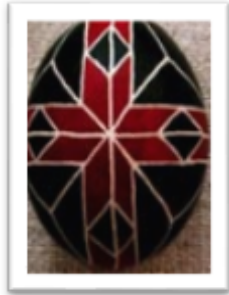

Рис. 5

А в християнстві відродження живого тісно пов'язане з образом Ісуса Христа, який, воскресши із мертвих, символізує вічне життя й спасіння. Малюнок зірки-«ружі» є одним із улюблених в українському писанкарстві. Часто на писанках зустрічається зображення зірки, що має вісім промінчиків, але іноді їх може бути шість. У народній символіці – це незмінний символ любові. Подарувати писанку з ружею означало освідчитися в коханні.

Вода (рис. 6). Зображення води на писанках дуже різноманітне, але найчастіше зустрічаються писанки з назвами «грабельки», «кривульки», «безконечник» (рис. 6). На писанці «грабельки» ми бачимо стилізоване зображення хмари у вигляді трикутника або лінії, з якої цівочками стікає небесна волога, що зрошує й дає життя всьому живому. Поєднання символів Води та Сонця – джерела світла й тепла – втілено у стилізованому зображенні теплих весняних потоків води, що спадають з небес на землю. Крапки означають зерно та насіння, котре має прорости. Зображення води у вигляді прямих горизонтальних смуг, зигзагів чи хвильок зустрічається на предметах побуту кам'яної доби і свідчить про надзвичайно давнє походження символу.

Безконечник (рис. 7) – знак однієї з найголовніших стихій – води. Писанки з таким зображенням мають свої назви: «п'явки», «павуки», «равлики», «мушлі», «гойдалки», «перерва», «закруцьки», «безконечник» тощо. Сигмоподібні зображення досить часто зустрічаються на керамічних виробах трипільської культури 5-3 тис. до н.е. Зображення «безконечника» пов'язане із символом Небесного Змія, який безперервно піднімався та опускався на небосхилі, несучи по черзі то Сонце, то Місяць. Символ «безконечника» є втіленням нескінченного, безперервного, вічного руху. Цей символ також пов'язаний з культом родючості.

Вода (вода, водиченька, водиця)

*Струмочком жебонить у рів,
Водицю п'є зелена глиця
І квіти різних кольорів.
Захочу пити – в ту ж хвилину.
Забувши про пташине все,
Синичка візьме в дзьоб краплину
Й мені напитись принесе.*

Михайло Каменюк

Рис. 6

Безконечник

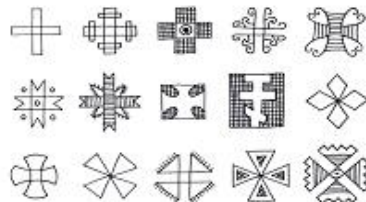
Рис. 7

*В писанковім рукоділлі
Хай буде малюнок мій,
Як письмо зими на склі,
Писанковий «безконечник» –
Як старої казки речник,
Що прийшов до нас з Трипілля,
Де літав Небесний Змій.
Знак родючості землі.*

Михайло Каменюк

Хрест (рис. 8). Один з найдавніших символів у давнину означав Землю із чотирма сторонами світу. Досить часто в народі цей малюнок називають «черепахою». Значення цього символу різноманітне. Поєднуючи дві лінії: вертикальну, що є уособленням небесної, «чоловічої» лінії, і горизонтальну – земну, «жіночу» лінію, – мали на увазі зародження нового життя, усього вічного. Гілочка з листочками або сосонка, зображені біля хреста, свідчили про вічне оновлення. Також хрест – це спрощений образ Ісуса Христа.

Хрест

*Пошану віддають і села, і міста
Духовній висоті
Небесного Хреста.
Усіх людей Землі оберігає він,
До щастя нас веде
Між темних перемін.
Не забувай, що хрест
Зове до каяття.
Скажи: «Христос воскрес!»
Й повір в таке життя.*

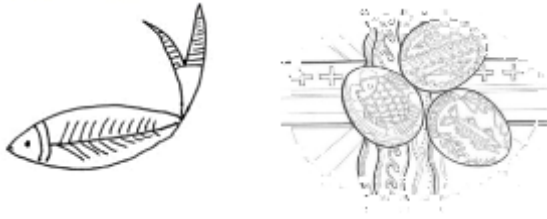
Михайло Каменюк

Рис. 8

Риба (рис. 9). З давніх часів зображення риби пов'язувалося із символом здоров'я, адже середовище існування риби – водна стихія. «Будь здоровий, як вода!» – таке побажання досить часто зустрічається в усній народній творчості й до сьогодні. Із прийняттям християнства риба стала символом Ісуса Христа. Адже першохристияни, яких жорстоко переслідували за велінням римського імператора, зображували Ісуса Христа дельфіном.

Риба

*«Будь здоровий, як вода!
Хай мине тебе біда!» –
Любить наш народ прислів'я,
Так, як пісню до труда.
Знов сія сузір'я Риб,
Заплива в небесну глиб.
Придивіться: змалювати
їх на писанці змогли б?*

Михайло Каменюк

Рис. 9

Крапки (рис. 10). Досить часто на писанках зустрічаємо зображення крапок (рис. 10). Крапки символізують зерно (сухе або проросле), інколи – небесні світила, зірочки, якими рясно всипаний небосхил.

Крапки

*«Крап-крап-крап!» –
спадають зерна
В благодатную рілляю.
Покраплене зірками
Рідне небо я люблю.
Скрапують тихенько сльози з
хмари буднів над життям.
Тихо плаче Богоматір
Над улюбленим Дитям
Михайло Каменюк*

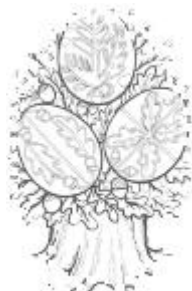
Рис. 10

Подекуди крапку вважають дуже зменшеним зображенням пташиного яйця. Крапки на писанках символізують присутність сонячного світла. І ще одне значення крапок – це сльози Божої Матері, які впали на крашанку, коли вона оплакувала Ісуса Христа. Іноді оздоблення великодніх писанок виконують лише крапками. Цю техніку так і називають: «крапанка». Вважається, що найперші писанки були оздоблені саме крапками.

Дуб (рис. 11). На українських писанках давнім є і зображення дубового листа. Дуб – ознака чоловічої сили й мужності, витривалості й довголіття.

Дуб був символом головного бога східних слов'ян за часів язичництва – Перуна. Зображення дубових листочків є одним з найулюбленіших мотивів на великодніх писанках. Дуб цінували за міцність і вологостійкість деревини: з неї виготовляли домашній реманент, застосовували в будівництві. Кору дуба використовували для вичинки шкур, а також як лікарський засіб. Дубовим листям клечали оселі на Зелені свята. І зовсім не випадково сучасну парадну форму генералів усіх європейських армій неодмінно прикрашають символи у вигляді дубового листа.

Дуб

*— Скільки в тебе листячка,
Кучерявий дубе?..
Зірочок у небі,
Може, й менше буде.
— Скільки в тебе сили!..
Як у пісні слів.
Кучерявий дубе,
Лицарю лісів!*

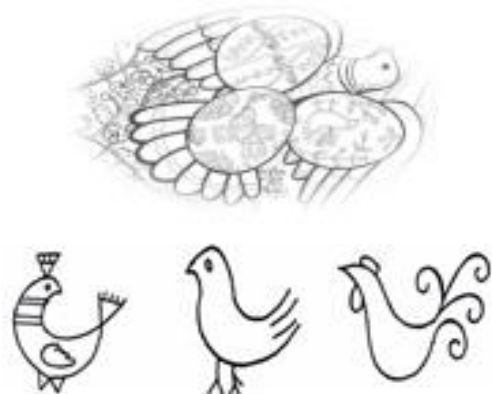
Михайло Каменюк

Рис. 11

Птахи (рис 12). Пташка – уособлення вічної душі, священна істота. Саме пташка могла донести до небес людські прохання і бажання, записані тайнописом на великодніх писанках.

Птахи

Я в легенду Вірюю.
Вір і ти та знай:
«Ключ летить до Вирію...» –
Значить, втрапить в рай.
Сміюсь – ненастрахані,
В нас далека путь:
Душі стануть птахами,
Полетять в майбутть.
Буде за туманами
Чути журний спів...
Виростеш, синочку мій,
Бережи птахів.

Михайло Каменюк

Рис. 12

Пташка – посланець Бога на Землі, отожд, втілює в собі символи вічності, безсмертя душі. Зображення пташки символізує й душу померлого, а поєднання цього зображення з квітами чи гілками дерев є нічим іншим, як образом Раю. Про зв'язок птахів зі світом померлих свідчить давня легенда, за якою зозуля брала на свої крила ключ і летіла відмикати далеку країну Вирій – місце, де існували душі померлих. Саме тому, коли ми восени бачимо, як відлітають кудись птахи, то кажемо: «Полетів ключ до Вирію».

Дзвінички, церковці (рис. 13). Малюнки із зображенням Божого Храму виникли не так давно – вже після прийняття християнства – і є чи не наймолодшими серед писанкової символіки.

Дзвінички, церковці

Вітер не шелесне.
Вечір слуха.
Гарних він чекає перемін.
Божий Храм Отця, і Сина, й Духа.
Із дзвінички – дзвін!
Вгору все шуга, як блискавиця.
Вниз кидає диво-промінці...
Дуже гарна золота церквиця,
Писана на білому яйці.

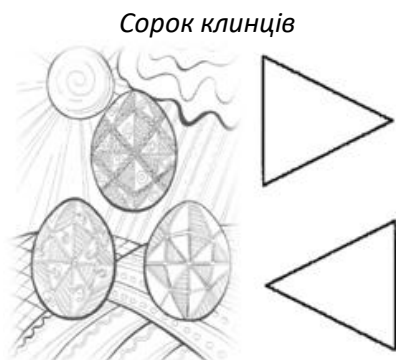
Михайло Каменюк

Рис. 13

Проте вони досить гармонійно вплелись поміж інші візерунки, оскільки відповідають усім вимогам стилізованих зображень, що зустрічаються в народному мистецтві. «Дзвіниці», «церковці» зображуються трьох'ярусними, трьохкупольними, що втілює уявлення про будову Всесвіту (небеса, земля та підземне царство) та про поєднання трьох начал – Отця, Сина і Духа Святого. «Церковця» втілює ідею Світового дерева, яке також поєднує три світи.

Сорок клинців (рис. 14). «Сорокаклин», «сорок клинців» – це малюнок, який складається із 40, 24, 48, 96 трикутничків. Трикутник – багатозначний символ. На писанці «сорокаклин» заштрихований трикутник (а трикутник – це половина ромба) означає оброблену землю, а крапочки – зернятка, які повинні дати з неї добрий урожай. Писанку «сорок клинців» дарували господарям як символ достатку та добробуту, тому що кожен клинчик мав принести успіх у нелегкій селянській праці: в оранці, сівбі, косовиці, ткацтві, будівництві тощо. У християнстві зображення сорока клинців символізує Сорок святих, сорок днів Великого посту.

*Ділять поле на клинці
Косарики-молодці.
За покосами – покоси,
Наче хвилі на ріці.
Сорок днів і сорок літ,
Сорок свічок – сорок міт.
Писанки-сорокаклинці –
Кожна, як маленький світ.*

Михайло Каменюк

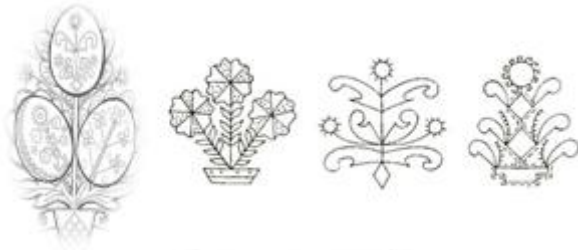

Рис. 14

«Вазонка» (рис. 15) – це символічне зображення Дерева роду, або Світового дерева. Композиція малюнка розділяється на три яруси по вертикалі. Підземна частина зображується у вигляді ромба або трикутника, що символізують землю; середня частина складається із квітів та листочків, які, розділившись на дві частини стеблом «вазонка», створюють гармонійний баланс. Вершечок прикрашає велика квітка, що може бути у вигляді кола чи зірки, що свідчить про зв'язок верхнього ярусу з небесами та небесними світилами. Стебло «вазонка» інколи нагадує драбинку, що є символом переходу з одного світу в інший. По горизонталі Світове дерево представляє чотири сторони світу. «Вазонка» є своєрідним спрощеним зображенням Богині-Берегині.

Вазонка

*Дерево роду чекає приплоду,
Крону розкинуло Дерево роду.
Дерево світу – на ньому зоря,
Та, що горить і ніяк не згоря.*

*Деревом стати мріє вазон –
сниться зелений про це йому сон.*

Михайло Каменюк

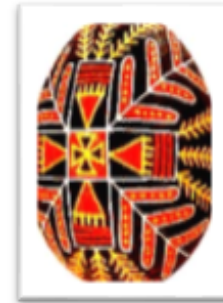
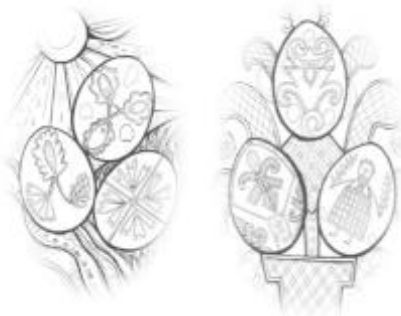

Рис. 15

Трійця (рис. 16). Поєднання трьох елементів – Землі, Води, Вогню – є знаком триєдності світобудови, своєрідною формулою життя (рис. 15). Земля, зрошена водами й зігріта сонцем, народжує нове життя, і цей процес безконечний.

Трійця

*Вогонь, Вода, Земля –
Життя першооснова.
Це – вічна трійця змін,
Це непохить чудова.*

Михайло Каменюк

Рис. 16

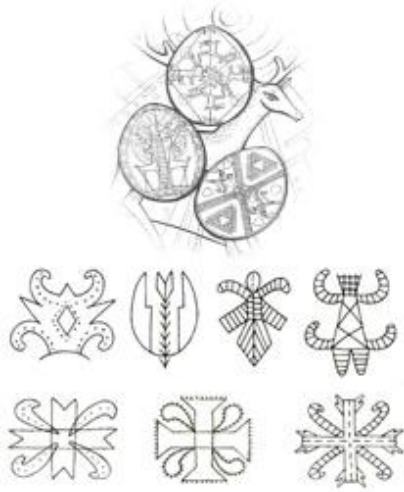
Триєдність будови світу проявляється у часовому вимірі (було, є і буде), у величинах виміру (ширина, довжина, висота), а три кольори – жовтий, синій, червоний – створюють усю гаму кольорів природи.

Батько, мати і дитя – це також гармонія триєдності. У християнстві триєдність – Отець, Син і Дух Святий. Нашому світу притаманна триєдина світобудова і триєдина формотворча енергія.

Берегиня (рис. 17). Одним із цікавих та привабливих образів є антропоморфне зображення, що нагадує жіночу постать із піднятими догори руками. Інколи рук у Богині може бути чотири або шість, що робить зображення схожим на дерево (Дерево життя). Богиня була володаркою всього живого, природи: родючої землі, блакитних небес, життєдайної небесної вологи. Від неї залежав багатий урожай чи страшний голодомор на Землі, що було рівноцінно життю або смерті. Писанки із зображенням Богині поширені на Західному Поділлі і мають назву «жучок», адже за схематичним зображенням ця фігурка нагадує жучка або літеру «Ж», що в кирилиці прочитується як «живіте», втілюючи сутність символу – вічне продовження життя.

Берегиня

Наче райдуга в півнеба,

*Від села і до села
 Всемогутня Берегиня
 Владно руки підвела.
 І благаємо Єдину
 Ми повсюди, там і тут:
 Захисти малу дитину,
 Захисти хрещений люд.
 Знов на писанці святковій
 Пізнаємо ми її –
 Берегиню України,
 Захист кожної сім'ї*

Михайло Каменюк

Рис. 17

Олені, коні (рис. 18). Зображення тварин на писанках досить часто зустрічається в західних регіонах України. Олень, за давніми легендами, був тісно пов'язаний із культом Сонця: він щоранку піднімав Сонце на своїх рогах і перекочував по небу зі сходу на захід. Саме тому оленя найчастіше зображують поруч із зіркою, що символізує небесне світило. Зображення оленя є символом достатку та щастя в родині. Вважається, що малюнок коня з'явився пізніше, вже після того, як людина почала займатися скотарством. Цей образ – втілення працьовитості, витривалості, сили.

Олені, коні

*Полонини вже зелені,
 Килимами стелять путь,
 А по них біжать олені
 Й сонце на рогах несуть.*

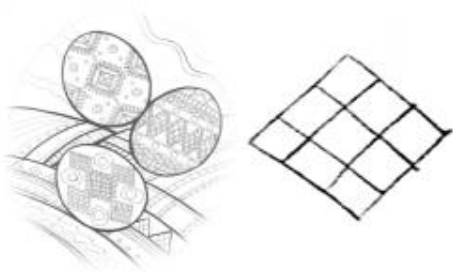
Михайло Каменюк

Рис. 18

Земля (рис. 19). Ромб як знак землі є одним із найдавніших символів. Зображення ромба досить часто зустрічається на вишиваних рушниках та сорочках, на килимах, на оздоблених різьбою дерев'яних виробах тощо. На писанках ромб існує у вигляді окремого символу або в поєднанні з іншими елементами. Розкреслений ромб символізує оброблене, зоране, доглянуте поле.

Земля

*Вишивають хрестиком, вишивають ромбиком
 Все руками вмілими навчимося – зробимо.
 Зробимо з душею, зробимо до діла,
 Як дідусь уміє, прабабуся вміла,
 Щоби родоводу деревце росло.
 Не помре народу чисте ремесло.*

Михайло Каменюк

Рис. 19

Якщо розглядати писанку як своєрідну модель світобудови із тривимірним поділом – підземне царство, земля й небеса, то ромб найчастіше зображують у середньому поясоцку, що є втіленням земної поверхні, тверді. Писанки із ромбовидним зображенням поширені на Гуцульщині й Буковині.

Квіти (рис. 20). Надзвичайно гарними й привабливими є писанки із зображенням квітів. Такі писанки поширені по всій Україні. У багатьох випадках квіти зображують майже реалістично: тюльпан, півонію та інші види ми легко впізнаємо за характерними ознаками. Але досить часто зображення квітки стилізується. Писанка із таким зображенням мала допомогти людині одужати – адже в давні часи всі знахарки та цілительки були також майстерними писанкарками. Квітка увібрала в себе все найкраще, що дала їй матінка-природа, і тому в багатьох випадках вона символізує людську душу. Саме писанку із зображенням квітів дівчина дарувала своєму обранцеві.

Квіти

повна ружа

квітка

дзвіночок

*Квітів пахощі веселі
 В нас гуляють по оселі.
 Пахне хата в нас лісами,
 Медуниці голосами,
 І дзвіночками п'янкими,
 І ромашками стрункими.
 Сон-травою, наче снами,
 І гіркими полянами...
 А вінчає казку цю
 Ніжний запах чебрецю.*

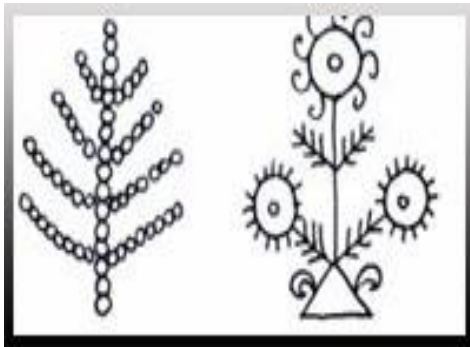
Михайло Каменюк

Рис. 20

Сосонка (рис. 21). На писанках різних областей України поширене зображення сосонки. Цей символ тісно пов'язаний з образом міфічного Небесного Змія (безконечника). У народних обрядах цей образ втілює вічнозелений багатосім'яний плаун, який підкладають під великодні яйця. Писанка, обвита зображенням сосонки, є символом землі, заплідненої весняними небесами, і за своєю суттю втілює вічне життя. У деяких випадках сосонка може символізувати лікарську рослину, яку часто застосовують у народній медицині.

Сосонка

*Сосни нев'янучий букет –
Це вічного життя портрет.
В цілющій подисі сосни
Серед зими – привіт весни.
Така глибока й неземна
Хвоїнки ніжний промінець
Не просто гілочки кінець,
Хвоїнка кожна – ястріла:
Жага польоту в ній пала.
Сосни зелена таїна.*

Михайло Каменюк

Рис. 21

1.5. Аналіз виробів-аналогів та пошук варіантів їх удосконалення. Результати пошуку зразків аналогів писанок в літературі та в мережі Інтернет показали, що існує багато варіантів написання писанок.

Писанки ніколи не варили і не вживали у їжу, ними також ніколи не бавилися у «битка» чи «котка», оскільки вони були позначені магічними знаками, пов'язаними з давніми віруваннями, й усвідомлення їх культового значення, яке збереглося і до сьогодні. Згадаємо, що в Україні існують такі види великодніх яєць: крашанки, дряпанки, шкрябанки, мальованки, крапанки.

№	Модель	Опис моделі
1		<p><i>Крашанки</i> – яйця, пофарбовані одним кольором, без узорів. Найчастіше господині використовують природні барвники, наприклад лушпиння цибулі (жовтий, оранжевий, коричневий кольори), ягоди чорниці або бузини, відвар гречаної полови або сушених квітів блакитної мальви (синій колір). Рослинні барвники закріплюють галуном або розсолем квашеної капусти. Такі крашанки після освячення можна їсти.</p>
2		<p><i>Писанки</i> – на поверхню яйця розтопленим воском за допомогою писачка наносять орнамент. Роблять це поступово: від білого до чорного чи темно-синього кольору, використовуючи природні чи хімічні барвники.</p>
3		<p><i>Дряпанки (різблянки)</i> – на пофарбованій одним тоном поверхні яйця гострим предметом (голкою, лезом) видряпують узор.</p>
4		<p><i>Крапанки (галунки)</i> – на пофарбоване яйце краплями воску наносять візерунок іншого кольору чи кольорів.</p>
5		<p><i>Мальованки</i> – яйце розмальовують фарбами за допомогою пензлика (найчастіше це дерев'яні декоративні писанки).</p>
6		<p><i>Вишивки</i> – маловідомий, незвичайний, цікавий і складний, спосіб прикрасити великоднє яйце – вишити його. Так само, як вишивають рушники чи серветки звичайними нитками для вишивання, за допомогою звичайної голки. Але яєчна шкаралупа – матеріал крихкий, тому будь-який неточний рух руки призводить до непоправного пошкодження виробу.</p>
7		<p><i>Бісерки (бісерівки)</i> – виготовляються по різному. Сире яйце видувають, просушують і натирають восковою свічкою. Потім запалюють свічку, підчеплюють голкою бісеринку та, потримавши 1-2 сек. над полум'ям, швидко прикладають до яйця. Нагріта бісеринка приклеюється до воску. Такі бісерки називають ще восківками. Бісеринку приклеюють до яйця клеєм або насиляють на нитку, яка потім викладається у візерунок і приклеюється до яйця. Зазвичай, бісерки робили в монастирях, оздоблюючи пасхальні яйця навіть маленькими іконками, тому бісерівки часто називають монастирськими писанками.</p>

8		<p><i>Наклеянки</i> – цей вид декору пасхальних яєць виник порівняно недавно і не є класичним, але заслуговує на існування. На білі або пофарбовані яйця наклеюються різноманітні прикраси: блискітки, мереживо, кольорові скельця, навіть, гудзики. Це можуть бути пофарбовані крупи або, навіть, яєчна шкаралупа іншого кольору.</p>
---	---	--

Ми зупинимо свій вибір на виготовленні *писанки*.

II. Конструкторський етап

2.1. Конструювання виробу

Ескіз виробу. Ескіз виробу виконується учнями за власним бажанням

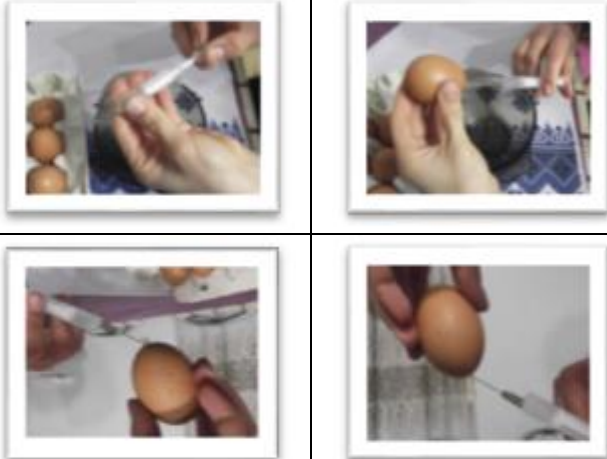
2.2. Аналіз конструкції виробу та обрання матеріалів для виготовлення

Матеріали та інструменти: яйця; фарби (харчові барвники «Великодній набір»); оцет (столовий 9%); свічка та сірники; віск (воскова свічка церковна); писачок; підставка; серветки (якнайбільше), пакет, рукавички; стакан із водою та ложка (одноразова або та, що не використовується на кухні); надфіль або голка, шприц.

III. Технологічний етап

3.1. Послідовність виготовлення виробу (табл. 2)

Таблиця 2

1. ВИДУВАННЯ ЯЙЦЯ		
№	Зміст операції	Зображення
1.	Для роботи вибираємо яйця великі без тріщин, посуд для білка та жовтка, медичний шприц.	
2.	Знайти полюси яйця, на звуженому полюсі робимо відмітку олівцем. Потім у цьому місці проколоти гострим вістря отвір в шкаралупі яйця.	
3.	За допомогою медичного шприца повільно ввести в яйце повітря, вміст яйця почне витікати, витягти шприц, знову ввести повітря. Видалити таким чином жовток і білок.	

4.	Набрати в шприц холодної води і промити шкаралупу з середини. Воду запускати повільно (повторювати до тих пір поки вода, яка витікає не буде чистою).	
5.	Висушити яйце. Для цього поставити яйце у лоток отвором до низу, щоб стекли залишки води. Для подальшої роботи використовуються просушені заготовки.	
2. ФАРБУВАННЯ ЯЙЦЯ		
6.	Фарби розводимо у гарячій воді (1 пакетик на 250 мл). Даємо трохи охолонути і додаємо 1 ст. л. оцту .	
7.	Виставляємо в ряд ємності: з фарбами (від світлішої до темнішої).	
8.	Ставимо свічку на підсвічник. Кладемо віск та писачок на підставку.	

<p>9.</p>	<p>Беремо в ліву руку яйце, а в праву – писачок. Набираємо віск у писачок. Підносимо писачок до запаленої свічки, нагріваємо віск і одразу закриваємо отвір воском, через який видували яйце.</p>	
<p>10.</p>	<p>Контури орнаменту можна злегка нанести простим олівцем.</p>	
<p>11.</p>	<p>Занурюємо ложкою яйце у банку з фарбою. Для зручності можна злегка притиснути його обережно у банці пластиковим стаканчиком.</p>	
<p>12.</p>	<p>Виймаємо зафарбоване яйце. Однією рукою беремо ложку, іншою – серветки, виймаємо яйце, кладемо на серветки і одразу обтираємо, знімаючи надлишок фарби. Сухе яйце ставимо на підставку. Тепер його можна далі розписувати, заповнюючи ділянки, які мають зберегти колір, набутий під час останнього фарбування.</p>	

<p>13.</p>	<p>Знімаємо віск. Підносимо писанку збоку до вогню приблизно на 2 секунди (обережно, щоб не закоптити), розплавлений віск одразу знімаємо серветкою. Тепер писанка заграє усіма барвами та візерунками, які ми на ній створювали.</p>	
<p>14.</p>	<p>Наші писанки готові. Бажаємо гарного настрою та вдалих ідей для творчості!</p>	

3.2. Правила безпечної праці і санітарно-гігієнічні вимоги

Вимоги безпеки перед початком роботи:

1. Одягніть спецодяг, волосся сховайте під хустинку, вимийте руки.
2. Перевірте справність інструментів.
3. Працювати несправним, пошкодженим інструментом на несправному обладнанні забороняється.
4. Інструменти розміщуйте на столі так, щоб запобігти їх паданню.

Загальні вимоги безпеки під час роботи:

1. Уважно й чітко виконуйте вказівки вчителя.
2. Дотримуйте правил з безпеки життєдіяльності та санітарно-гігієнічних вимог.
3. Зберігайте порядок та чистоту на робочому місці.
4. У разі виявлення несправності обладнання, інструментів, порушення норм безпеки або травмування негайно повідомте про це вчителя.

Вимоги безпеки після закінчення роботи:

1. Приберіть, захаруйте робочі інструменти у відведене для них місце.
2. Приберіть своє робоче місце.
3. Не виходьте з кабінету без дозволу вчителя.

Вимоги під час виконання завдань практичної роботи:

1. Під час виконання робіт сидіти прямо, на всій поверхні стільця, на відстані 10-15 см від краю стола.
2. Відстань від очей до виробу, що виготовляється, має бути 30-35 см (неправильна робоча поза псує поставу, спричинює швидку втомлюваність і шкодить роботі органів травлення).
3. Під час роботи світло має падати зліва або спереду. Робоче місце слід тримати в чистоті й порядку.
4. При використанні медичного шприца, його тримаємо в правій руці й голкою від себе. Після завершення роботи зі шприцем, закрити голку захисним ковпачком. Використані шприци утилізувати належним чином.

Робоче місце підготувати до видудання яйця для писанок. Стіл застелити клейонкою; беремо дві посудини одна з водою, друга пуста для видудання яйця.

На заняттях писанкарства має панувати спокійна, доброзичлива атмосфера, обов'язкова дисципліна. Діти мають бути уважними й зосередженими, щоб не підштовхнути один одного, не вибити яйце, бо воно має гладку поверхню і легко може вислизнути з рук. Шкода, коли розбивається

майже готова писанка. Варто привчати дітей користуватися серветками.

IV. Заключний етап

4.1. Економічні розрахунки

4.1.1. Розрахунок витрат матеріалів

Таблиця 3

№	Назва	Ціна за 1 шт. (грн.)	Витрати матеріалів од., мл	Вартість витрат, (грн.)
1	Яйця	1,40	1	1,40
2	Фарби (харчові барвники)	5,00	1	5,00
3	Оцет (столовий 9%, 1 л)	10,50	100	1,50
4	Свічка парафінова	3,00	1	3
5	Сірники	0,50	1	0,5
6	Віск	–	–	–
7	Писачок	35,00	35,00	1
8	Серветки	1	1,5	1,5
9	Надфіль	3,00	1	3,00
10	Шприц	2,10	1	2,10
Разом				16.90

4.1.2. Розрахунок витрат електроенергії: відсутні у зв'язку з тим, що виконували при денному освітленні.

4.1.3. Відрахування на амортизацію: складають 10% від їх собівартості на 1 робочу зміну (6 год.) – $A = Vi : Чз \times 0,1$:

$$A = 35 : 30 \times 0,1 = 0,12$$

Таблиця 4

Назва інструмента	Вартість інструмента, грн., Vi	Час використання інструмента, хв. $Чз$	Амортизація, грн. A
Писачок	35	30 хв	0,12

4.1.4. Розрахунок витрат на оплату праці (Воп):

Оп – умовна оплата праці робітника за 1 годину = 17 грн./год.

Ч в – час, витрачений на виготовлення виробу = 0,30 год.

В оп – витрати на оплату праці ($В оп = Оп \times Ч в$) = 5 грн. 10 коп.

4.1.5. Податок на заробітну плату (Пзп) становить 15%, отже:

$$П = В \times 15\% : 100\% = 5,10 \times 15 : 100 = 0,76 \text{ грн.}$$

4.1.6. Собівартість виробу рівна сумі розрахованих затрат:

Таблиця 5

Витрати	Вартість витрат, грн.
Матеріальні витрати	16,90 грн.
Витрати на електроенергію	0
Витрати на оплату праці	0,76 грн.
Амортизаційні відрахування	0,12 грн.
Разом: (С)	17,8 грн.

4.1.7. Визначення величини прибутку (П):

Прибуток становитиме 10-25% від собівартості – $П = (0,1 : 0,25) \times С$:

$$П = (0,1 : 0,25) \times 17,8 = 7,21 \text{ грн.}$$

4.1.8. Загальна вартість (С + П) : $З в = 17,8 + 7,21 = 25,01 \text{ грн.}$

4.2. Комплексна оцінка виробу: після того як виріб був завершений, ми залишилися задоволені своєю роботою, оскільки виріб задовольняє всім вимогам, які ми висували: відповідає основному призначенню; нескладний у використанні; має естетичний вигляд.

Технологічні критерії: виріб довговічний, якщо поводитися з ним обережно, витрати мінімальні; нескладний; використовується за призначенням.

Конструктивні критерії: виріб зручний у використанні; відповідає всім технологічним вимогам.

Естетичні критерії: виріб композиційно завершений; поєднання кольорів близьке до натуральних.

Екологічні критерії: виконуючи даний виріб, ми на жодній із операцій обробки не забруднюємо повітря й навколишнє середовище.

Висновки. Нині в українській системі освіти започатковану нову школу, яка має створити умови для повноцінного фізичного, психічного, соціального та духовного розвитку дитини і плекати людину, здатну будувати демократичну державу. Сучасна школа має допомагати учням відчувати себе впевненими на ринку праці, уміти адаптуватися до соціальних змін і криз у суспільстві, бути психологічно стійкими, розвивати здатність до самоорганізації. Це вимагає пошуку нових форм організації освітнього процесу.

Нині технологія проектної діяльності є однією з перспективних технологій навчання, тому що вона створює умови для творчої самореалізації учнів, підвищує мотивацію для отримання знань, сприяє розвитку їхніх інтелектуальних здібностей. Учні набувають досвіду вирішення реальних проблем з огляду на майбутнє самостійне життя, які проєктують у навчанні.

Список використаних джерел:

1. Верхова (Юрченко) М.О. Великодня писанка: науково-художній нарис. Вінниця: ПП Балюк, 2012. 40 с.
2. Глуханюк В.М., Соловей В.В. Структура професійно-педагогічної культури вчителя трудового навчання в умовах компетентнісного підходу. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. Вип. 58. С. 68-76.
3. Глуханюк В.М., Соловей В.В., Шевцова Л.О. Метод проєктів як основа професійної підготовки вчителя трудового навчання. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій: теорія, досвід, проблеми*. Вінниця: ПП Балюк І.Б., 2019. Вип. 2. С. 68-71.
4. Зузяк Т.П., Марущак О.В. Методологічні передумови формування у майбутнього вчителя трудового навчання та технологій технологічної компетентності. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип. 26. Том 1. С. 148-153. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/26.195826>.
5. Марущак О.В. Структура системного підходу до професійної підготовки майбутніх учителів технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2015. Вип. 41. С. 394-399.
6. Марущак О.В., Магдич Я.І., Кашуба А.В. Методичні аспекти етнокультурного виховання учнів старшої школи засобами ДУМ. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи: теорія, досвід, проблеми*. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. Вип. I. С. 228-232.
7. Марущак О., Савлук В., Свята М. Формування творчих здібностей майбутніх учителів трудового навчання та технологій засобами декоративно-ужиткового мистецтва. *Science, research, development. Pedagogy: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (27.02.2019-28.02.2019, London)*. Warszawa, 2019. № 14. С. 55-59.
8. Михалевич І. Українська народна писанка. Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля». 2019. 80 с.
9. Цвілик С.Д. Методологія наступності у практичних формах організації навчального процесу. *Актуальні проблеми трудової і професійної підготовки молоді*. Вінниця, 2003. С. 117-121.
10. Шимкова І.В., Цвілик С.Д., Гаркушевський В.С. Модернізація професійної і технологічної підготовки майбутніх педагогів у контексті розвитку STEAM-освіти. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. Умань, 2019. Вип. 1(19). С. 152-159.
11. Zuziak T., Marushchak O. Formation of artistic-aesthetic competence means of decorative and consumer art: content and structure of phenomenon. Development of modern science: the experience of European countries and prospects for Ukraine: monograph / In A. Jankovska (Ed.). Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2019. P. 17-40. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-571-78-7_18.
12. <http://traditions.in.ua/zvychai-ta-obriady/obriadova-symvolika/316-pysanka>
13. <https://www.epochtimes.com.ua/korysni-porady/yak-napysaty-pysanku-poetapnyy-i-detalnyy-mayster-klas-126943>
14. <http://traditions.in.ua/remesla/pysankarstvo>
<https://etnoxata.com.ua/statti/traditsiji/viniknennja-pisanki-i-simvolizm-jiji-ornamentiv/>